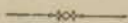

Տ Ե Ս Ա Ր Ա Ն Ք Փ Ա Ր Ի Զ Ո Ւ

Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԵՒԵՂԵՑԻ.

Փարիզու եկեղեցեաց մէջ ամենէն հինն ու նշանաւորն է *Նոթր-Ժամ* (*Notre-Dame*) կամ Ս. Աստուածածնի մայր եկեղեցին, որ քաղաքին հարաւային արեւելեան կողմը շինուած է:

Առաջ այն տեղը հետնանոսաց տաճար եղած է, եւ յետոյ 375-ին նորա աւերակներուն վերայ եկեղեցի շինեցին, որ երկար ժամանակ Փարիզու եկեղեցիներէն երեւելին յիշուեր է թէ՛ իւր բազմադարեայ հնուածամբը եւ թէ՛ ճարտարարուեստ շինութեամբը:

ԺԲ դարուն մէջ, այսինքն 1163-ին՝ որ ժամանակի հնուածենէն գրեթէ աւերուելու վրայ էր, *Մաւրիկիոս քր Սիլվի* անուանով եպիսկոպոսին հոգաբարձութեամբն ու առաջարկութեամբը վերանորոգուեցաւ այն եկեղեցին նոր գոթական ճարտարապետութեամբ, որոյ շինութիւնը 200 տարի երկարեց:

1793-ին յեղափոխութեան ժամանակը նորա ներքին զարդարանքներէն շատերը վերցուցան քանդուեցան, որոց հետ նաեւ Գաղղիոյ 28 թագաւորաց անդրինները, որք կանգնած էին երեք մեծ դրանց ետեւի սիւներուն վերայ: Պատահաններն ու լուսամուտները ծածկուած էին 113 տեսակ գունով ապակիներէ, որ մոմերը վառւած ժամանակը զարմանք կրեցին տեսողներուն: Մէջը ուրիշ շատ անդրիններ, պատկերներ ու մինչեւ 45 մատուռներու եւ սեղաններու զարդեր կային՝ որ խռովութեան ժամանակ կողոպտուեցան:

Գաղղիացոց *Վիֆոր Հիլիօ* երեւելի մատենագիրը վիպասանութիւն մը շինեց այս եկեղեցւոյն անունով, *Notre dame de Paris*, որ շատ անուանի եղաւ. ասոր մէջ գեղեցիկ կերպով կտորագրէ եկեղեցւոյն նախնի վիճակը, եւ յետոյ կողբայ զայն հետեւեալ տողերով, զոր կէտարգմանեմք:

«Ձարմանալի՜ փոփոխութիւն... Այն շինութեան մէջ, կըսէ, որ դեռ կտեսնուին երեք մեծագործ ու հսկայաշէն դռներ երկու ամպաբերձ աշտարակներով, ուր երբեմն 28 թագաւորաց գեղեցկածոյլ անդրինները կային, որուն

մէջտեղը կերելի վարդածեւ զարդ մի երկու պատուհաններու մէջ ագուցած, եւ որ զարդարուած էր անհամար արձաններով՝ պատկերներով՝ ոսկեզօծ զարդերով. այն Գաղղիոյ քարաշէն Սիոնը, նուիրական հնութիւններէն երեւելին, մինչեւ ցայսօր իւր ճակատին վերայ *մարսարուիւն եւ յալիսենսիսնուրիւն* բառերը կկրէ:

«Ո՛ւր է արդեօք այն շինութեան նախնի շքեղութիւնը... ո՛ւր են նորա վարի 11 աստիճանները, որ աւելի եւս մեծութիւն կուտային շինութեանը... ո՛ւր է այն անմոռանալի թագաւորաց անդրիններուն շարքը... ի՞նչ եղաւ նորա խորաններու սպասները... ո՛վ լայնտակեց արդեօք նորա թանկագին քարերէ՛ ոսկիէ՛ արծաթէ եւ մեղրամոմէ շինուած զարդարանքները... — ժամանակը, ժամանակը խլեց այն ամէնը իւր անխիղճ մարդիկներովը: Նոքա քանդեցին՝ աւերեցին ու աւազակի պէս կողոպտեցին նորա բոլոր զարդերը: Այն սրբազան տեղը՝ ուր աստուածաժախ մարդիկ մեղաց թողութիւն խնդրելու կերթային, նոքա անամօթ մշակներու պէս մեղք բառնալու կվազէին...»:

Կպատմեն թէ Վիքթօր-Հիլիօ Նոմրը-Տամի եկեղեցւոյն վերի ճեմելեաց վերայ իրեն տեղ մը քնտրեց է իւր այս անուանի վիպասանութիւնը գրելու համար:

Մեր այս տեղը դրած պատկերը եկեղեցւոյն հարաւային կողմի ամբողջ տեսարանը կներկայացնէ, իւր երեք մեծ ու փառաւոր դռներովն ու երկու բարձրաբերձ քառակուսի աշտարակներովը, որոց բարձրութիւնը 250 կանգունէն աւելի կհաշուի: Ցառակագծին երկայնութիւնը 414, եւ լայնութիւնը 144 կանգուն է. իսկ պատերուն բարձրութիւնը մինչեւ եկեղեցւոյն յարկը հաշուելով՝ 102 կանգուն է:

Այս եկեղեցւոյն կից էր Փարիզու Արքեպիսկոպոսին պալատը, որ 1830-ին բոլորովին քանդուեցաւ իխռովարարաց:

ՍՐԲՈՒՀԻ ԺԸՆԴԱԿԵՎ ԿԱՄ ՊԱՆԹԵՈՆ:

Սեն գետին ձախակողմը կրնկնի *Ժընըվիեյ* կամ *Պանթեոնը* (Geneviève, Panthéon) որ ճարտարապետութեան կողմանէ Հռովմայ Ամենասրբոց տաճարին կնմանի:

Եկեղեցին 1764-ին սկիզբները շինուած է որձաքար վիմօք եւ 24 կորնթացի սիւներով զարդարուած. յատակը քառակուսի է, իսկ բարձրութիւնը 245 ոտք կամ 105 կանգուն կիաշուի: Գմբէթին վերայ սրբուհւոյն ժընըվիեյվայ վարքն ու ըրած գործերը փորագրուած են:

Մեծ յեղափոխութեան ժամանակը այս գեղեցկակերտ եկեղեցին ալ նոթըր-ճամի պէս անշքացաւ կողոպտիչներէն եւ առ ժամանակ մի մեծամեծ մարդկանց գերեզմանատուն դարձաւ: Եեղեցւոյն Ս. ժընըվիեյվ անունն ալ փոխեցին եւ դրին *Պանթեոն*, որ ըսել է *ամենայից սաճար*, իբրեւ թէ նուիրուած Գաղղիոյ հռչակաւոր անձանց յիշատակին: Արեւմտեան ձախատին վրայ ալ քանդակել տուին այս վերտառութիւնը.

AUX GRANDS HOMMES LA PATRIE RECONNAISSANTE.

որ ըսել է թէ «երախտագէտ հայրենիքը իւր անուանի որդւոցը կնուիրէ այս յիշատակարանը», բայց 1822-ին նորէն եկեղեցի եղաւ. յետոյ դարձեալ իբրեւ տուն յիշատակի՝ առաքինի անձանց նուիրուեցաւ: Վերջապէս (1850) Լուի Նափոլէոն հրամայեց որ շինուածքին աւրուած տեղերը վերանորոգուին եւ դարձեալ եկեղեցի անուանուի:

Պանթէոն երեւելի արանց դամբարան դարձած ժամանակը շատ մեծամեծ մարդիկ թաղուեցան այն տեղ, որոց մէջ են նաեւ Վոլթէռ, Բուսսօն եւ ուրիշ սոցա նման մարդիկներ:

ԹԻԿՅՈՒՆՆԵՐ ԵՒ ԼՈՒՎՈՒ ԱՆՈՒՆՈՎ ՊԱՆԹԵՈՆԵՐԸ.

Փարիզու շինուածոց մէջ ամենէն գեղեցիկն ու գլխաւորներն են Սեն գետին եզերքը միմեանց հանդէպ շինուած արքունական պալատները:

Սոցա մէկն է *Թալլիլլոնի* (Tuileries) պալատը՝ Գաղղիոյ Թագաւորաց եւ կայսերաց բնակարանը, որ հիմնուած է 1562-ին Կատարինէ Մէտիչի Թագուհւոյն ձեռօքը, եւ աւարտուած՝ Լուդովիկոս ԺԳ-ին ժամանակը:

Շինութեան մէջ նշանաւոր է պատուոյ սան-

դուլը (Escalier d'honneur), մարաշխտական եւ գահոյից դահլիճներն ու Թագաւորական աղօթատունը:

Աշխարհագիրք այս պալատան շինուածքին վրայ խօսելէն յետոյ՝ կգովեն ճարտարապետին ախորժակը, վասն զի այնպիսի՝ բազմատեսակ ձեւ տուած է շինուածքին որ այնքան դահլիճներն ու սենեակները ամէնն ալ առանձին գեղեցկութեամբ ձեւ առած են:

Պալատէն ճամբայ շինուած է դէպ ա՛յն պարտէզը, յորում չորս գեղեցիկ լճեր կան շինուած եւ որ անհամար անդրիններով զարդարուած է:

Այս արքունի պալատին պարտէզը ամէն օր կբացուի ժողովրդեան առջեւ, որ խուռն բազմութեամբ հոն զբօսնու կդիմեն, եւ այն հովանաւոր ծառերուն տակ կձմեն: Շաբաթուն մէջ շատ օր ալ զինուորական երաժշտութիւն կլինի հոն, եւ շրջագայող ժողովրդոց ձրի զուարճութիւն եւ զբօսանք կաւելցնեն:

Լուվր (Louvre) պալատը՝ որ դղեակ (chateau) ալ կըսուէր, հիմնուեցաւ 1528-ին: Լուդովիկոս ԺԳ եւ ԺԴ Թագաւորները հետ զհետէ ամենայն վայելչութեամբ զարդարեցին զայն, մանաւանդ քաջարուեստ փէրով ճարտարապետին ժամանակը, որ մեծագործ սիւներով գեղեցիկ գաւիթ մի եւս աւելցուցին:

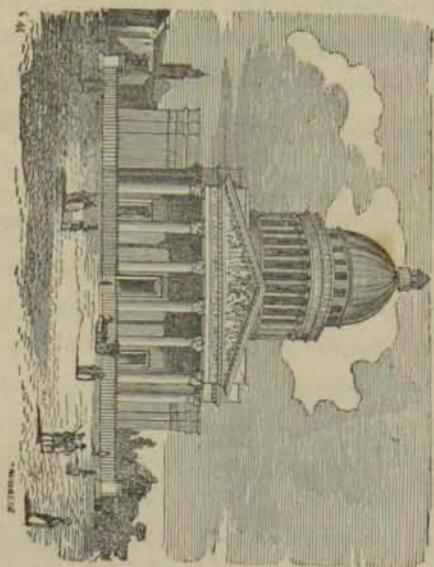
Նափոլէոն Լուվրայ դիմացը, Սեն գետին եզերքը ուրիշ մեծ պալատ մի եւս հրամայեց շինել Լուվրայ նմանութեամբ, յորում է եւ *Գառնի* անունով յաղթական կամարը, եւ որուն պատճառաւ դիմացի բաց տեղը հրասարակ *Գառնի* կոչուեցաւ:

Շինութեան մէջ հռչակաւոր է *Թանգարան Գաղղիացոց* ըսուածը, յորում այնպիսի՝ նուրբութիւններ ու նկարներ կան, որոց նմանը չկայ աշխարհիս վերայ:

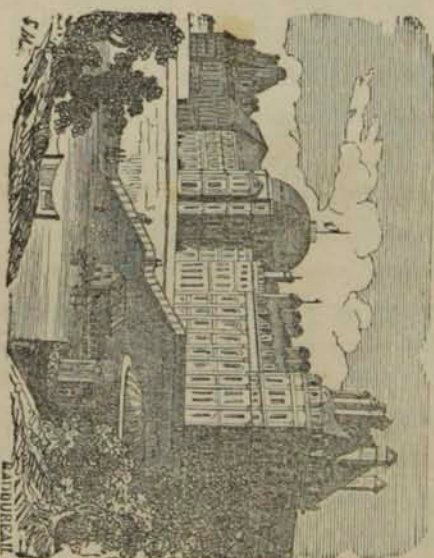
1852-ին նոր Թանգարան մի եւս աւելցուցին *Նիւնուիական* անունով, ա՛յն արձաններուն եւ հրեշտութեանցն համար որ Ասորեստանցոց մայրաքաղաքին աւերակներէն բերուեցաւ:

Լուվրը Թալլիլլոնին հետ հաղորդելու համար Սեն գետին երկայնութեանը վրայ ուղղագիծ թեւ մի ձգեցին, որ գեղեցիկ անդրիններով ու պատկերներով զարդարուած է, եւ *արժունի քանդարան* կըսուի:

ԳԱՐԵՆՆ

ԲԵԿԵՐԼԻՆԻ ԳԱՐԵՆՆ

ՍԱՆՔՆԵՐ

